

- udøver sine enerettigheder på en sådan måde, at det medfører en ved bestemmelsen forbudt forskelsbehandling eller restriktion. Navnlig når det drejer sig om en virksomhed, som særlig er forbundet med et statsligt monopols udøvelse af en eneret med hensyn til køb, forarbejdning og salg af spiritus, kan artikel 37 finde anvendelse.
2. EØF-traktatens artikel 37 udgør en særbestemmelse i forhold til traktatens artikler 92 og 93, idet de statslige foranstaltninger, som er forbundet med et statsligt handelsmonopols udøvelse af sin eneret, også skal bedømmes efter artikel 37, når de er forbundet med ydelsen af en støtte til de af monoopolet omfattede producenter.
 3. Et statsligt handelsmonopols praksis, som består i at sælge et produkt som spiritus ved hjælp af offentlige midler til en unormalt lav pris i forhold til prisen, inden beskatning, for spiritus af en tilsvarende kvalitet, som er importeret fra en anden medlemsstat, er i strid med EØF-traktatens artikel 37, stk. 1.
 4. EØF-traktatens artikel 37 tillægger erhvervsdrivende, som rammes af de økonomiske virkninger af en forskelsbehandling — der skyldes, at et statsligt monopol ved hjælp af statsmidler foretager en unormal nedsættelse af salgsprisen — rettigheder, som de nationale retter skal beskytte.
 5. Anvendelsesområdet for EØF-traktatens artikel 37 omfatter ikke foranstaltninger, som påvirker indførselen af varer fra tredjelande, da importordningen for disse produkter ikke henhører under bestemmelserne om det interne marked, men under bestemmelserne om handelspolitikken.
 6. Rådets afgørelse 70/549/EØF af 29. september 1970 om de oversøiske landes og territoriers associering med Fællesskabet — med forbehold af den nationale rets prøvelse af, om afgørelsen finder anvendelse på sagens faktiske omstændigheder — har til formål at ligestille varer med oprindelse i de pågældende lande og territorier med fællesskabsprodukterne ved et statsligt handelsmonopols eventuelt diskriminerende praksis.

I sag 91/78

angående en anmodning, som i medfør af EØF-traktatens artikel 177 af Finanzgericht Hamburg er indgivet til Domstolen for i den sag, som verserer for nævnte ret mellem

FIRMA HANSEN GMBH & CO., Flensburg,

og

HAUPTZOLLAMT FLENSBURG,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af EØF-traktatens artikler 37, 92 og 93 samt artikel 2, stk. 1, i Rådets afgørelse 70/549/EØF af 29. september 1970 om de oversøiske landes og territoriers associering med Det europæiske økonomiske Fællesskab med henblik på anvendelsen af Branntweinmonopolgesetz af 8. april 1922 (lov om spiritusmonopol), som ændret ved lovene af 2. maj og 5. juli 1976,

afsiger

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten H. Kutscher, afdelingsformændene J. Mertens de Wilmars og Mackenzie Stuart, dommerne A. M. Donner, P. Pescatore, M. Sørensen, A. O'Keeffe, G. Bosco og A. Touffait,

generaladvokat: F. Capotorti
justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Sagsfremstilling

De faktiske omstændigheder, retsforhandlingernes forløb og de indlæg, der er indgivet i henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statuten for EØF-Domstolen, kan sammenfattes således:

I — De faktiske omstændigheder og skriftvekslingen

Firmaet Hansen GmbH & Co. (herefter benævnt »Hansen«), Flensburg, fremstiller spirituosa til drikkebrug. Hertil anvender firmaet spiritus af forskellig oprindelse, som det oplagrer og blander på sit eget spirituslager.

Den 7. februar 1977 anmeldte Hansen til Hauptzollamt Flensburg, at firmaet i januar 1977 havde fraført toldoplaget forskellige spirituosa, der indeholdt 137 311,1 liter alkohol, og bragt dem i fri omsætning. Den pågældende spiritus indeholdt alkohol fra Italien, basisrom fra Guadeloupe, rom fra Jamaica, arrak fra Indonesien, alkohol hidrørende fra Bundesmonopolverwaltung samt alkohol, fremstillet af korn, fra Deutsche Kornbranntweinverwertungsstelle.

Ifølge den tyske lov om spiritusmonopol er spiritus underkastet en forbrugsafgift, som opkræves under tre forskellige former: spiritus, som afsættes af Bundesmonopolverwaltung, er ifølge § 84, stk. 1, underkastet en spiritusafgift; spiritus, som er undtaget fra forpligtelsen til at levere til Bundesmonopolverwaltung, eller som i strid med leveringspligten ikke leveres, er ifølge § 78 underkastet en tillægsafgift; importeret spiritus er i henhold til § 151, stk. 1, underkastet et monopoludligningsbeløb.

Efter at Domstolen havde afsagt dommene af 17. februar 1976 i sagerne 45/75 (Rewe, Sml. 1976, s. 181) og 91/75 (Miritz, Sml. 1976, s. 217), blev lov om spiritusmonopol ændret ved lov af 2. maj 1976 (Bundesgesetzblatt I, s. 1145). Herved blev den spiritusafgift, som opkræves for spiritus, der afsættes af Bundesmonopolverwaltung, forhøjet fra 1 500 til 1 650 DM pr. hektoliter alkohol; endvidere blev der fastsat samme beløb for tillægsafgiften for spiritus og for monopoludligningsbeløbet. § 79, stk. 2, i lov om spiritusmonopol, i dens nuværende formulering, bestemmer, at tillægsafgiften nedsættes for spiritus, der er fremstillet i et »Abfindungsbrennerei«¹ eller af en indehaver af råstoffer (Stoffbesitzer) inden for grænserne af en produktion, som er gunstig for monopolordningen, eller i et »Verschlussbrennerei«², hvis årlige produktion ikke overstiger 4 hektoliter alkohol, eller i et kooperativt frugtbrænderi, inden for grænserne af dettes brændingsret. Denne nedsættelse af tillægsafgiften for spiritus udgør 21 %, og 30,5 % for spiritus, der udelukkende fremstilles af stenfrugter, bær eller ensianrødder. Nedsættelsen gælder ifølge § 151, stk. 1, også for importeret spiritus, der er fremstillet af frugstoffer, og som hydrører fra et brænderi, hvis årlige

produktion ikke overstiger 4 hektoliter alkohol.

Ved lov af 5. juli 1976 (BGBl. I s. 1770) blev spiritusafgiften — og følgelig også tillægsafgiften for spiritus og monopoludligningsbeløbet — med virkning fra 1. januar 1977 forhøjet fra 1 650 til 1 950 DM pr. hektoliter alkohol.

Firmaet Hansen beregnede efter disse bestemmelser de skyldige forbrugsafgifter til i alt 2 677 566,45 DM, på grundlag af en afgiftssats på 1 950 DM pr. hektoliter alkohol

Hauptzollamt Flensburg fastsatte afgifterne efter denne beregning.

Ved skrivelse af 23. februar 1977 meddelte Hansen Hauptzollamt Flensburg, at firmaet trak den erklæring i anmeldelsen af 7. februar 1977 tilbage, hvorved det gav afkald på at indbringe afgørelsen for en højere myndighed.

Den 25. februar 1977 indbragte Hansen afgiftsafgørelsen direkte for Finanzgericht Hamburg (Sprungklage).

Firmaet har bl.a. gjort gældende, at rom og arrak på grund af deres økonomiske anvendelsesmuligheder efter objektive egnethedskriterier konkurrerer med

1 — Brænderi, som pålignes afgift efter mængden af de råstoffer, der er indgået i produktionen.

2 — Brænderi, som pålignes afgift efter den mængde alkohol, der faktisk er produceret (aflæses på plomberet tæller).

anden indenlandsk spiritus. Afgiftsbyrden på importeret rom og arrak er imidlertid højere end afgiften på en del af den spiritus, som fremstilles i Forbundsrepublikken Tyskland, hvilket er i strid med EØF-traktatens artikler 37 og 95. Desuden er den ved loven af 2. maj 1976 gennemførte forhøjelse af spiritusafgifterne i strid med EØF-traktatens artikel 37, stk. 1 og 2, da den har ført til en forskelsbehandling af medlemsstaternes statsborgere med hensyn til forsynings- og afsætningsvilkår. Endelig har Forbundsrepublikken Tyskland overtrådt EØF-traktatens artikel 93, stk. 3, fordi den først underrettede Kommissionen om forhøjelsen af spiritusafgifterne, efter at den var indført.

Finansgericht Hamburg (IV. afdeling) har ved kendelse af 22. marts 1978 udsat sagen og i henhold til EØF-traktatens artikel 177 anmodet De europæiske Fællesskabers Domstol om en præjudicial afgørelse af følgende spørgsmål:

1. Er EØF-traktatens artikel 37 en lex specialis i forhold til EØF-traktatens artikler 92 og 93, således at statslige foranstaltninger, som påvirker varebevægelserne mellem medlemsstaterne og i givet fald mellem medlemsstaterne og tredjelande, også skal bedømmes efter EØF-traktatens artikel 37, når de statslige foranstaltninger bl.a. indebærer en støtte?
2. Såfremt spørgsmål 1 besvares bekræftende:

a) Skal EØF-traktatens artikel 37, stk. 2, sammenholdt med stk. 1, første afsnit, om forbud mod forskelsbehandling af medlemsstaternes statsborgere med hensyn til forsynings- og afsætningsvilkår fortolkes således, at dette forbud også omfatter statslige foranstaltninger, hvorved der pålægges indførte og indenlandske varer en ensartet forbrugsafgiftsforhøjelse, hvis provenu indirekte er bestemt til at indgå i statsbudgettet for at udligne et statsligt handelsmono-

pols tab, som skyldes, at der i forhold til Fællesskabets interne markedsforhold betales en overpris til visse producenter, og at salgspri- serne for disse til overpris indkøbte produkter samtidig nedsættes?

- b) Skal forbudet i EØF-traktatens artikel 37, stk. 2, mod at indføre nye foranstaltninger, som begrænser rækkevidden af artiklerne om afskaffelse af told, fortolkes således, at det også omfatter sådanne foranstaltninger, som er nævnt i spørgsmål 2 a)?
- c) Tillægger EØF-traktatens artikel 37 også den, som rammes af en ensartet forbrugsafgiftsforhøjelse på indførte og indenlandske varer, direkte rettigheder, som de nationale retter skal beskytte, når afgiftsforhøjelsen isoleret betraget ganske vist er i overensstemmelse med EØF-traktaten, men dog i forbindelse med andre foranstaltninger strider mod traktaten?
- d) Omfatter anvendelsesområdet for EØF-traktatens artikel 37 også foranstaltninger, som påvirker indførselen af varer fra tredjelande, og i givet fald under hvilke betingelser?

3. Såfremt opkrævningen af forbrugsafgiften udgør en afgift med tilsvarende virkning som told, og anvendelsesområdet for EØF-traktatens artikel 37 ikke omfatter indførsler fra tredjelande: hjemler artikel 2, stk. 1, i Rådets afgørelse af 29. september 1970 om de oversøiske landes og territoriers associering med Det europæiske økonomiske Fællesskab (JO L 282/83) direkte rettigheder, som de nationale retter skal beskytte?

Forelæggelseskendelsen fra Finanzgericht Hamburg blev registreret på Domstolens justitskontor den 12. april 1978.

I henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statuten for EØF-Domstolen er der den 26. juni 1978 indgivet skriftlige indlæg af regeringen for Den franske Republik, den 27. juni 1978 af Firma Hansen GmbH & Co., sagsøger i hovedsagen, den 3. juli 1978 af regeringen for Forbundsrepublikken Tyskland og den 4. juli 1978 af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse. Domstolen har imidlertid opfordret Kommissionen til at besvare to spørgsmål skriftligt. Kommissionen har imødekommet opfordringen inden for den fastsatte frist.

II — Skriftlige indlæg for Domstolen

Firma Hansen GmbH. & Co., sagsøger i hovedsagen, gør gældende, at beregningsgrundlaget for det monopoludligningsbeløb, der opkræves for importeret spiritus, kun tilsyneladende er blevet tilpasset beregningsgrundlaget for tillægsafgiften for spiritus, der rammer indenlandske spirituosa. Udligningen gælder kun for spiritus, fremstillet af frugstoffer, som stammer fra brænderier, hvis årlige produktion ikke overstiger 4 hekto-

liter alkohol. Hermed er der alene tænkt på de plomberede brænderier, som er en traditionel institution inden for den tyske monopolordning og ukendt i de andre medlemsstater. Afgiftsbyrden på importeret spiritus er bevidst ikke tilpasset afgiftsbyrden på den spiritus, som fremstilles i de brænderier, som pålignes afgift efter mængden af de anvendte råstoffer, og i de kooperative frugtbrænderier.

Forhøjelsen af spiritusafgiften har et erklæret dobbeltsigte, nemlig dels at beskytte mod en forøgelse af indførslerne, og dels at forhøje indtægterne, med henblik på at erstatte den beskyttelse af de tyske brænderier, som hidtil har været sikret ved importmonopol og importafgifter, gennem en forhøjelse af de af monopolet betalte opkøbspriser, som skal finansieres gennem en forøgelse af spiritusafgiften.

a) Vedrørende spørgsmål 1

Finanzgericht Hamburg går med rette ud fra, at det tyske spiritusmonopol stadig er et statsligt handelsmonopol efter EØF-traktatens artikel 37, stk. 1. Dette fremgår især af den — om end rent formelle — opretholdelse af importforbudet (§ 3 i Branntweinmonopolgesetz), af den bestående leverings- og tilbudspligt over for Bundesmonopolverwaltung (lovens artikler 58 og 61), samt af, at der udøves monopolvirksomhed gennem fastsættelsen af opkøbs- og salgspriser for den indenlandske spiritus, for hvilken der består en leveringspligt, og som er egnet til levering.

Forbudet mod forskelsbehandling i EØF-traktatens artikel 37 er en *lex specialis* i forhold til alle de øvrige forbudsregler i EØF-traktaten, såfremt forskelsbehandlingen skyldes monopolets funktion og arbejdsmåde. Monopolets mål kan nås gennem foranstaltninger af enhver art, nemlig told og afgifter med lignende virkning som told, kvantitative restriktioner og foranstaltninger med tilsvarende virkning, nationale afgifter i forskellig udformning samt støtte.

Der tilstræbes andre formål med artiklerne 92 og 93 end med artikel 37, idet de omhandler støtte som sådan, mens artikel 37 omhandler statslige handelsmonopoler og forskelsbehandling i forbindelse hermed eller som følge heraf. Selve forskelsbehandlingen kan fremkaldes gennem foranstaltninger af enhver art, navnlig prisfastsættelser, som muliggøres af støtten.

Traktatens artikel 37 er en *lex specialis* i forhold til artiklerne 92 og 93, også når den diskriminerende statslige foranstaltning bl.a. indebærer en støtte.

b) Vedrørende spørgsmål 2 a)

Dette spørgsmål er det væsentlige i hovedsagen. Dets formulering kan imidlertid føre til misforståelser. Den ensartede »forbrugsafgiftsforhøjelse« har ikke medført en ensartet forbrugsafgiftsbyrde, eftersom importerede spiritusprodukter fortsat er genstand for forskelsbehandling, ikke blot i forhold til indenlandsk, leveringspligtig spiritus, men også i forhold til den spiritus, der fremstilles i brænderier, som pålignes afgift efter mængden af de anvendte råstoffer, af råvareindehaverne eller i de kooperative frugtbrænderier. I øvrigt er indtægten fra forhøjelsen af forbrugsafgiften, som indgår i det almindelige statsbudget, umiddelbart bestemt til at finansiere monopolforvaltningens tab som følge af forskellen mellem de høje opkøbspriser og de lave salgpriser.

Den spiritusafgift — forhøjet med 150 DM pr. hektoliter — som rammer impor-

terede og indenlandske produkter, er kun tilsyneladende en ensartet afgiftsbyrde. I virkeligheden nedsættes afgifts-satsen for indenlandsk alkohol, enten således at der overhovedet ingen afgift opkræves (§ 79 a i Branntweinmonopolesetz), eller ved, at afgiftsforhøjelsen fuldt ud neutraliseres af de af Monopolverwaltung trufne foranstaltninger. Den indenlandske spiritus privilegeres yderligere derved, at Monopolverwaltung afsætter den spiritus, som er fremstillet af tyske brændere, samtidig med at den overtager transport-, forarbejdnings-, lager- og administrationsomkostninger.

Der findes en anden, og betydelig væsentligere »afgiftsmæssig neutraliserende virkning«, nemlig at Monopolverwaltung betaler en høj opkøbspris. Dette bringer ikke blot prisen op på niveau med udenlandske konkurrenters produktionsomkostninger, men giver også brænderne en støtte, som forhøjer deres indkomst.

Mens den importerede spiritus belastes med den fulde spiritusafgift på 1950 DM pr. hektoliter, er den leveringspligtige og den af Monopolverwaltung afsatte spiritus aflastet med forskellen mellem Bundesmonopolverwaltungs opkøbs- og salgpris samt transport- og salgskomkostningerne.

Virkningerne af denne forskelsbehandling forstærkes yderligere af, at afgiften på den importerede alkohol, forhøjet med en spiritusafgift på 150 DM, anvendes til at støtte de indenlandske, konkurrerende produkter.

Der er her tale om en forskelsbehandling med hensyn til afsætningsvilkårene, da forhøjelsen af spiritusafgiften medfører en større byrde for det importerede produkt end for de tilsvarende indenlandske produkter. Endvidere er der tale om foranstaltninger, der er forbundet med monopolets eksistens, og som har virkning på bestemte produkter. Endelig er der tale om nye foranstaltninger ifølge traktatens artikel 37, stk. 2.

c) Vedrørende spørgsmål 2b)

Med formuleringen »rækkevidden af de artikler, der angår afskaffelse af told« er der i artikel 37, stk. 2, tænkt på traktatens artikel 12 ff og artikel 18 ff og dermed også på forbudet mod foranstaltninger med tilsvarende virkning som indførselstold.

De spiritusafgifter, som opkræves på indenlandske og importerede produkter, kan ikke anses for at være et led i en almindelig national afgiftsordning, som konsekvent behandler indenlandske og importerede produkter efter de samme kriterier. Indenlandsk og importeret spiritus behandles ikke konsekvent efter de samme kriterier. Der findes tre spiritusafgifter, som betegnes forskelligt, beregnes efter forskellige retningslinjer, og som konsekvent rammer indenlandske og importerede produkter efter forskellige kriterier.

At forhøjelsen af monopoludligningsbeløbet har toldlignende karakter fremgår endvidere af dens formål, og af, at den virker beskyttende. Det fremgår af Domstolens retspraksis, at en afgifts- og støtteordning kun tilsyneladende har karakter af et indenlandsk afgiftssystem, såfremt der for bestemte produkter opkræves afgifter, der udelukkende er bestemt til at finansiere en virksomhed, som i særlig grad kommer de afgiftsbelagte nationale produkter til gode, således at afgiftsbyrden på disse helt eller delvis udlignes. Dette gælder også for forbrugsafgifter og for forhøjelsen af en bestående afgift, blot det forhøjede beløb

har til formål at tilvejebringe midler til at nedsætte afgiftsbyrden på de tilsvarende indenlandske produkter.

Det fremgår klart af forarbejderne til loven af 2. maj 1976 og lovens sammenhæng, at forhøjelsen af spiritusafgiften skulle udligne det tab, der opstod som følge af forskellen mellem Monopolverwaltungs opkøbs- og salgspris for indenlandsk alkohol. Der findes altså en direkte sammenhæng, der ikke »afbrydes« af, at spiritusafgiften først overføres til budgettet og dernæst til Monopolverwaltung.

Anvendelsen af afgiftsforhøjelsen på 150 DM til finansiering af opkøbsprisen fører til, at den leveringspligtige og leveringseggede spiritus i kraft af Monopolverwaltungs overtagelse i det mindste aflastes med dette beløb. Afgiftsforhøjelsen har følgelig karakter af en told.

d) Vedrørende spørgsmål 2 c)

Domstolen har flere gange statueret, at artikel 37, stk. 1 og 2, har umiddelbar virkning og kan påberåbes direkte af private ved de nationale retter. Der foreligger ingen grund til at begrænse denne retspraksis.

e) Vedrørende spørgsmål 2 d)

Det fremgår af ordlyden af traktatens artikel 37, at denne bestemmelse kun vedrører samhandelen inden for Fællesskabet. Forbudet i stk. 1 og stk. 2 omfatter imidlertid mere end de frie varebevægelser mellem medlemsstaterne.

Anvendelsesområdet for artikel 37 er udstrakt til Algeriet og de oversøiske franske departementer, jf. traktatens artikel 227, stk. 2. Det er endvidere udstrakt i medfør af forskellige associeringsaftaler samt Rådets afgørelse 70/549/EØF af 29. september 1970 om de oversøiske landes og territoriers associering med EØF (JO L 282, s. 83).

I øvrigt har forbudet mod afgifter med tilsvarende virkning som told, i medfør af Rådets forordning nr. 950/68 af 28. juni 1968 om den fælles toldtarif (EFT 1968 I, s. 265), sammenholdt med traktatens artikel 18 ff. haft gyldighed for alle indførsler fra tredjelande, siden den fælles toldtarif trådte i kraft den 1. juli 1968.

Forbudene i artikel 37 har også gyldighed for de varer fra tredjelande, som er i fri omsætning i medlemsstaterne, jf. traktatens artikel 9, st. 2, og artikel 10, stk. 1.

f) Vedrørende spørgsmål 3

Ifølge sagsøger i hovedsagen har artikel 2, stk. 1, i afgørelsen 70/549/EØF umiddelbar virkning som følge af selve afgørelsens retlige karakter. At den er direkte anvendelig følger endvidere af den fælles toldtarif og af Fællesskabets fælles handelspolitik, som blev konkretiseret ved denne afgørelse, uden at en sådan konkretisering var nødvendig, såfremt man lægger Domstolens dom af 13. december 1973 i de forenede sager 37 og 38/73 (Diamantarbejders, Sml. s. 1609) til grund.

Regeringen for Forbundsrepublikken Tyskland anfører, at det tyske spiritusmonopol er blevet ændret og tilpasset EØF-traktatens artikel 37 ved lov af 2. maj 1976. Navnlig er importmonopolet og

prisudligningen blevet ophævet ved denne lov, således at monopolet i dag alene udøver en funktion som markedsordningsorgan. Det er derfor berettiget at tvivle på, om den forhøjelse af spiritusafgiften og de prisdannelsesformer, som er omtvistet i den foreliggende sag, er foranstaltninger, som ifølge artikel 37 har forbindelse med monopolets eksistens.

a) Vedrørende spørgsmål 1

Artikel 37 indeholder et generelt forbud mod enhver forskelsbehandling af importerede produkter i forhold til indenlandske produkter. Ifølge artikel 92 kan der derimod principielt gives tilladelse til støtte af nationale virksomheder eller erhvervsgræne, såfremt de opfylder bestemte økonomisk-politiske kriterier. Der findes ikke i artikel 92 ff. nogen angivelse af, under hvilke former det er tilladt at yde en sådan støtte og med hvilke midler. Der kan således principielt ikke rettes nogen indsigelse mod formerne for den åbne støtte, navnlig den såkaldte kapitalstøtte og ikke-opkrævningen af skatter og afgifter, uanset de negative virkninger, som disse indirekte kan have for salget af konkurrerende importerede produkter. Her må artikel 92 anses for en »lex specialis« i forhold til artikel 37, såfremt de faktiske omstændigheder også falder ind under sidstnævnte artikel. En sådan overlappning er resultatet af, at der gives artikel 37 et vidt anvendelsesområde.

Forholdet mellem artikel 37 og artikel 92 må vurderes anderledes, når der, til fremme af den indenlandske produktion, foretages en indskrænkning af anvendelsesmulighederne eller pålægges indførte, konkurrerende produkter en højere afgift. Den omstændighed, at støtteforanstaltningerne opfylder de økonomisk-politiske kriterier i artikel 92, er ikke i sig selv tilstrækkelig til at anse den valgte støtteform for lovlig, såfremt forbudet i artikel 37 ikke i praksis helt skal blive udhulet.

For at kunne foretage en grænsedragning mellem de støtteformer, som er lovlige efter artikel 92, og de ordninger, som er forbudt i henhold til artikel 37, er det af betydning, om den pågældende foranstaltning alene ændrer konkurrencevilkårene og kun indirekte påvirker varebevægelserne. Kapitalstøtte, skattelettelser, men også en ordning, der sænker priserne på nationale produkter til det generelle prisniveau, som endvidere påvirkes af indførslerne, har i første række virkning for produktionsvilkårene og omfatter ikke direkte varebevægelserne. Hvad angår den sidstnævnte form, er det ikke afgørende, om prisstøtten ydes direkte eller ved hjælp af en statslig opkøbsordning til høje priser til dækning af produktionsomkostningerne og vidersalg til lavere markedspriser.

Det første spørgsmål må derfor besvares således, at artikel 92, under de økonomisk-politiske betingelser for bestemte støtteformer, der er nævnt i denne artikel, er en »lex specialis« for alle de foranstaltninger, som primært påvirker produktionsvilkårene og kun indirekte varebevægelserne.

b) Vedrørende spørgsmål 2 a) og b)

Den ensartede afgiftspåleggelse for importerede og indenlandske produkter, hvis provenu indgår i det almindelige budget og i hvert fald indirekte tjener til udligning af handelsmonopolets tab, omfattes ikke af traktatens artikel 37, stk. 2.

Forhøjelsen af forbrugsafgiften på spiritus ved loven af 2. maj 1976 er i overensstemmelse med forbudet i artikel 37 mod en afgiftsmæssig forskelsbehandling af importerede og indenlandske produkter. Den støtte, som ydes nationale producenter af spiritus, fremstillet på grundlag af landbrugsprodukter, gennem betaling af opkøbspriser, som dækker produktionsomkostningerne, er hverken i strid med forbudet mod afgiftsmæssig forskelsbehandling eller det i artikel 37, stk. 2, indeholdte forbud mod afgifter med tilsvarende virkning som told. Såfremt denne foranstaltning kan anses for en indirekte hindring for de frie varebevægelser, skal der henvises til, at der er tale om en støtte til ethylalkohol, fremstillet på grundlag af landbrugsprodukter, som er indført i overensstemmelse med traktaten og i henhold til dennes artikel 42, stk. 1, og godkendt af Kommissionen i medfør af traktatens artikel 93, stk. 3, sammenholdt med artikel 4 i Rådets forordning nr. 26 af 4. april 1962 om anvendelse af visse konkurrenceregler inden for produktion og handel med landbrugsvarer (EFT 1959-1962, s. 120). Den form for støtte, som regeringen for Forbundsrepublikken Tyskland har valgt, er lovlig i henhold til traktatens artikel 92. Domstolen har anerkendt, at det ikke er artikel 37, som finder anvendelse på støtte af denne art, men andre særlige traktatbestemmelser, som begrænser anvendelsesområdet for artikel 37.

Kombinationen af en afgift og en støtte kan under nærmere angivne forudsætninger ifølge Domstolens retspraksis indebære en ulovlig omgåelse af forbudet mod afgifter med tilsvarende virkning som told eller forbudet mod fiskal diskrimination, såfremt provenuet fra en sådan afgift alene tjener til at fremme aktiviteter, som udelukkende kommer de afgiftsbelagte indenlandske produkter til gode. Den tyske spiritusafgift opfylder imidlertid ikke forudsætningerne for anvendelsen af denne praksis. Der er alene tale om en forbrugsafgift, som opkræves efter afgiftsmæssige kriterier, og hvis provenu indgår i det almindelige statsbudget. Den opkræves ikke af en kasse eller en fond, men af Finanzverwaltung til gunst for statskassen som sådan, og støtten finansieres ikke gennem parafiskale indtægter, men over forbundsbudgettet. Hermed er der ikke længere den sammenhæng mellem afgiftsopkrævningen og støttebetingelserne, som kræves af retspraksis.

Forbrugsafgiften på spiritus er uafhængig af monopollet og neutral i sin virkning.

Den forhøjelse af forbrugsafgiften på spiritus, som blev indført i forbindelse med omformningen af spiritusmonopolet samt opkøbt til priser, der dækker omkostningerne hos producenterne af alkohol, fremstillet på grundlag af landbrugsprodukter, er i overensstemmelse med fællesskabsretten.

Efter forbundsregeringens opfattelse skal de forelagte spørgsmål besvares således:

En afgift, som er et led i en generel indenlandsk afgiftsordning, som konsekvent behandler indenlandske og importerede produkter efter de samme kriterier, og hvis provenu indgår i det almindelige statsbudget, er ikke i strid med artikel 37, stk. 2, selv om den indirekte tjener til at udligne et statsligt handelsmonopols tab, sådan som det er beskrevet i spørgsmålet.

c) Vedrørende spørgsmål 2 c)

Da de betingelser, som er nævnt i spørgsmålet, ikke er opfyldt, skal spørgsmålet lades ubesvaret.

d) Vedrørende spørgsmål 2 d)

I samhandelen med tredjelande må de varer, der er omfattet af et monopol i indlandet, være undergivet de almindelige betingelser. Artikel 37 finder kun anvendelse på sådanne varer, i det omfang den indeholder et forbud mod afgifter med tilsvarende virkning som told, hvortil kommer, at der findes en bestemt ydre told. Domstolen har bekræftet, at det er forbudt at indføre eller forhøje de bestående afgifter i udenrigshandelen, idet den fælles toldtarif bringes i fare, hvis der ikke anerkendes en sådan »stand-still«-klausul.

e) Vedrørende spørgsmål 3

Da de forudsætninger, som ligger til grund for dette spørgsmål, ikke er opfyldt, skal spørgsmålet lades ubesvaret.

Regeringen for Den franske Republik anfører vedrørende spørgsmål 2 a), at den for tiden, efter opfordring fra Kommissionen, er ved at antage en løsning af den art, som Forbundsrepublikken Tyskland valgte i 1976.

Da det drejer sig om at fastslå, efter hvilke betingelser de nugældende bestemmelser om spiritusforbrugsafgiften i Forbundsrepublikken er forenelige med forpligtelserne i henhold til traktaten, navnlig forpligtelserne ifølge artikel 37,

må det være relevant at henvise til, at løsningen af dette problem i vidt omfang fremgår af Domstolens dom af 19. februar 1976 i sag 45/75 (Rewe, Sml. 1976, s. 181), ifølge hvilken »artikel 95, stk. 1, [ikke] indeholder [noget] forbud mod at pålægge et indført produkt samme afgift som det tilsvarende indenlandske produkt, selv om en del af afgiften for det indenlandske produkt anvendes til at finansiere et statsmonopol, medens afgiften på det indførte produkt opkræves til fordel for det almindelige statsbudget«. Denne retspraksis bør bekræftes.

Kommissionen anfører i det væsentlige følgende:

a) Vedrørende spørgsmål 1 og 2

Disse spørgsmål vedrører retsstillingen efter overgangsperiodens udløb, hvor det forudgående spørgsmål må være, om artikel 37, hvis stk. 1 bestemmer, at enhver forskelsbehandling af medlemsstaternes statsborgere med hensyn til forsynings- og afsætningsvilkår skal være udelukket fra overgangsperiodens udløb, også kan påberåbes ved de nationale retter efter overgangsperiodens udløb, som grundlag for at anfægte en national afgift, der rammer en importeret vare forskelligt.

Artikel 37, stk. 1, opstiller en handlingsforpligtelse for medlemsstaterne, som skulle opfyldes inden overgangsperiodens udløb. Den havde til formål at sikre, at de produkter, som er omfattet af et statsligt handelsmonopol, ved overgangsperiodens udløb underkastes vilkårene for de produkter, der ikke er omfattet af et statsligt handelsmonopol, men forhandles i fri konkurrence, som er skabt gennem afskaffelse af told og kvantitative restriktioner, afgifter og foranstaltninger med tilsvarende virkning samt forbudet mod fiskal diskrimination. Den 31. december 1969 skulle de statslige handelsmonopoler have været ændret, således at deres eneret til indførsel fra de andre medlemsstater var afskaffet. Det samme gjaldt

efter overgangsperiodens udløb for eneretten til eksport fra medlemsstaterne og til salg af produkterne i medlemsstaterne, idet disse enerettigheder udgjorde selve kernen i monopollet. Da disse enerettigheder blev afskaffet, ophørte monopolerne som sådan med at eksistere. Hermed er der ikke længere nogen basis for at anvende artikel 37, stk. 1, bortset fra afskaffelsen af enerettighederne til import, eksport og afsætning. For alle de andre foranstaltninger er det traktatens almindelige bestemmelser, og navnlig artiklerne 12, 30, 34 og 95, der finder anvendelse, i givet fald også artikel 92.

Den problematik, som hovedsagen rejser, kan således resumeres således:

— Det må først undersøges, om traktatens artikel 95 skal fortolkes således, at den, ved opkrævningen af afgifter på varer fra andre medlemsstater, indeholder et forbud mod differentiering efter producentkategorier i mindre grad, end dette er tilfældet på det nationale område.

Efter Domstolens retspraksis indeholder artikel 95 et forbud mod at belaste importerede produkter efter andre beregningsmetoder eller bestemmelser end dem, der gælder for tilsvarende indenlandske produkter, når dette fører til at pålægge de importerede varer en større byrde, selv om denne forskel kun opstår i et mindre antal tilfælde. Det står imidlertid fortsat medlemsstaterne frit at indføre det afgiftssystem for den indenlandske

produktion, som de anser for det bedst egnede for hvert enkelt produkt, men de er ikke fritaget for forpligtelsen til at påse, at de importerede produkter ikke alt i alt pålægges en større byrde. Såfremt dette ikke lader sig gennemføre på anden måde, er der kun den mulighed tilbage at opkræve det samme totalbeløb eller en fast afgift på begge produkter.

— For det andet må det undersøges, om disse forskelle i afgiftsbyrden kan udgøre en statsstøtte til en del af den indenlandske produktion, som må vurderes efter traktatens artikel 92-94.

Generelt kan forholdet mellem artikel 95 og artikel 92 sammenfattende beskrives således, at alene artikel 92 ff finder anvendelse på en afgiftsmæssig begunstiggelse, som henhører under artikel 92, fordi der særligt er tale om at begunstige bestemte virksomheder eller produktionsgrenene. Differentieringer i den afgiftsmæssige belastning, hvorved bestemte indenlandske producenter, som det er tilfældet i den foreliggende sag, begunstiges, må derfor vurderes efter artikel 92 ff.

— For det tredje må det undersøges, om det er foreneligt med bestemmelserne om forbudet mod afgifter med tilsvarende virkning som told og bestemmelserne om forbudet mod fiskal diskrimination ved indførsel, at en ensartet forbrugsafgiftsforhøjelse for indførte og indenlandske varer, hvis provenu indgår i det almindelige statsbudget, er bestemt til at udligne de tab, som et statsligt organ lider som følge af, at bestemte producenter betaler overpris efter Fællesskabets markedsforshold, samtidig med at salgspriserne nedsættes på de produkter, der er opkøbt til forhøjede priser.

Her må det fastslås, at den tyske ordning for beskatning af importeret spiritus ikke er i strid med forbudet mod afgifter med tilsvarende virkning som told eller med forbudet mod fiskal diskrimination.

Den del af Domstolens retspraksis, der henvises til i denne forbindelse, vedrører de såkaldte »parafiskale« afgifter, som

ikke betales til staten selv, men til autonome offentligretlige organer. Ifølge denne retspraksis er disse afgifter kun i strid med traktaten, såfremt de udelukkende er bestemt til at finansiere aktiviteter, som på særlig vis kommer de pågældende indenlandske produkter til gode. Hermed er de statslige afgifter, hvis provenu indgår i det almindelige statsbudget, udelukket.

Principperne i denne retspraksis kan heller ikke overføres på statslige afgifter, såsom forbrugsafgifter. Med forbehold af de forpligtelser, som følger af fællesskabsretten, bevarer medlemsstaterne deres frihed inden for rammerne af den finansielle autonomi til at fastsætte størrelsen af de afgifter, som tilflyder statsbudgettet.

I det foreliggende tilfælde findes der heller ingen tydelig forbindelse mellem, på den ene side, den ligeligt opkrævne afgift på de pågældende indlandske og importerede varer, og på den anden side, den fordel, der udelukkende tilkommer de indenlandske varer, og som ydes ved hjælp af midler, der hidrører fra samme afgift.

b) Vedrørende spørgsmål 3

Opkrævningen af forbrugsafgiften på spiritus er ingen afgift med tilsvarende

virkning som told, hvorfor spørgsmålet om anvendelsesområdet for artikel 37 slet ikke opstår.

En fortolkning af artikel 5, stk. 1, i afgørelsen 70/549/EØF, hvorefter medlemsstaterne skal afholde sig fra enhver foranstaltning eller praksis af intern afgiftsmæssig art, hvorved statens egne produkter og de tilsvarende produkter med oprindelse i oversøiske lande eller territorier, direkte eller indirekte forskelsbehandles, viser, at denne bestemmelse i vidt omfang svarer til traktatens artikel 95, og at der intet er til hinder for at give bestemmelsen denne direkte virkning.

III — Mundtlig forhandling

Firma Hansen GmbH & Co., sagsøger i hovedsagen, repræsenteret af advokat Dietrich Ehle, Köln, regeringen for Forbundsrepublikken Tyskland, repræsen-

teret af Martin Seidel, Ministerialrat i økonomiministeriet, og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, repræsenteret af sin juridiske konsulent Rolf Wägenbaur, har afgivet mundtlige indlæg og besvaret spørgsmål fra Domstolen i retsmødet den 28. november 1978. Spørgsmålene drejede sig navnlig om, under hvilke omstændigheder Kommissionen af Forbundsrepublikken Tyskland i medfør af EØF-traktatens artikel 93, stk. 3, og artikel 4 i Rådets forordning nr. 26 af 4. april 1962 om anvendelse af visse konkurrenceregler inden for produktion og handel med landbrugsvarer (EFT 1959-1962, s. 120) blev underrettet om den lovgivningsprocedure, der førte til loven af 2. maj 1976 om ændring af lov om spiritusmonopol.

Generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 16. januar 1979.

Præmisser

- 1 Ved kendelse af 22. marts 1978, indgået til Domstolen den 12. april s.å., har Finanzgericht Hamburg i medfør af EØF-traktatens artikel 177 forelagt Domstolen en række spørgsmål vedrørende fortolkningen af traktatens artikel 37 om statslige handelsmonopoler, sammenholdt med artiklerne 92 og 93 om støtteordninger, samt artikel 2, stk. 1, i Rådets afgørelse 70/549/EØF af 29. september 1970 om de oversøiske landes og territoriers associering med Det europæiske økonomiske Fællesskab (JO L 282, s. 83), med henblik på en afgørelse af, om den afgiftsmæssige behandling af spiritus, indført til Forbundsrepublikken Tyskland efter ikrafttrædelsen af lov af 2. maj 1976 om ændring af lov om spiritusmonopol (Gesetz zur Änderung des Gesetzes über das Branntweinmonopol, Bundesgesetzblatt I, nr. 50 af 7. 5. 1976, s. 1145), er forenelig med fællesskabsretten.

- 2 Sagsøger i hovedsagen, som fremstiller og forhandler spiritus, bragte på det pågældende tidspunkt uforarbejdet eller sammenstukket importeret spiritus i omsætning i Forbundsrepublikken Tyskland, som hidrørte fra Fællesskabet og lande uden for Fællesskabet;

ved ikrafttrædelsen af loven af 2. maj 1976 blev denne spiritus underkastet en spiritusafgift på 1 650 DM pr. hektoliter alkohol, som — om end under forskellige betegnelser — blev opkrævet for såvel indenlandsk som importeret spiritus;

- 3 ifølge sagsøgerne er denne ligestilling imidlertid kun tilsyneladende, idet det klart fremgår af forarbejderne til loven af 2. maj 1976, at forhøjelsen af afgiftssatsen — fra 1 500 DM/hl til 1 650 DM/hl — alene havde til formål at gøre det muligt for Branntweinmonopolverwaltung at udligne sine tab som følge af den betydelige forskel, der var opstået mellem den opkøbspris, som denne efter loven skulle betale producenterne af spiritus, der var omfattet af monopolet, og den endelige salgspris til forbrugeren, som denne havde dannet sig på markedet efter Domstolens domme af 17. februar 1976 i sag 45/75 Rewe (Sml. 1976, s. 181) og sag 91/75, Miritz (Sml. 1976, s. 217);

uanset den ensartede forhøjelse af afgiftssatsen ved loven af 2. maj 1976 medfører ordningen ifølge sagsøgerne i praksis, at den importerede spiritus pålægges byrden ved den massive støtte, der ydes til indenlandsk fremstillet spiritus, således at der foreligger de betingelser, under hvilke Domstolen har anerkendt, at en intern afgift — selv om den tilsyneladende ikke er diskriminerende — kan kvalificeres som en afgift med tilsvarende virkning som told, der er forbudt ifølge traktaten, hvilket fremgår af Domstolens domme af 25. maj 1977 i sag 77/76, Cucchi (Sml. 1977, s. 987) og sag 105/76, Interzuccheri (Sml. 1977, s. 1029);

ifølge sagsøgerne indebærer denne praksis alene, at Branntweinmonopol's forrettigheder opretholdes med andre midler, hvorfor det er berettiget at anvende traktatens artikel 37, og især dennes stk. 2, hvorefter medlemsstaterne afholder sig fra at indføre nye foranstaltninger, som strider mod de i stk. 1 anførte principper, eller som begrænser rækkevidden af de artikler, der angår afskaffelse af told mellem medlemsstaterne;

- 4 det tyske toldvæsen, sagsøgte i hovedsagen, har heroverfor anført, at Branntweinmonopol er blevet omformet på en sådan måde, at det nu kun fungerer som et nationalt markedsordningsorgan, og ikke længere kontrollerer eller regulerer spiritusindførselen;

ifølge sagsøgte er den indirekte forbindelse mellem opkrævningen af importafgiften og finansieringen af en indenlandsk økonomisk aktivitet ikke tilstrækkelig til, at denne afgift kan karakteriseres som ulovlig afgiftspålæggelse eller ulovlig støtte.

- 5 Med henblik på afgørelsen af disse stridspunkter har Finanzgericht forelagt følgende spørgsmål:

1. Er EØF-traktatens artikel 37 en *lex specialis* i forhold til EØF-traktatens artikler 92 og 93, således at statslige foranstaltninger, som påvirker varebevægelserne mellem medlemsstaterne og i givet fald mellem medlemsstaterne og tredjelande, også skal bedømmes efter EØF-traktatens artikel 37, når de statslige foranstaltninger bl.a. indebærer en støtte?

2. Såfremt spørgsmål 1 besvares bekræftende:

a) Skal EØF-traktatens artikel 37, stk. 2, sammenholdt med stk. 1, første afsnit, om forbud mod forskelsbehandling af medlemsstaternes statsborgere med hensyn til forsynings- og afsætningsvilkår fortolkes således, at dette forbud også omfatter statslige foranstaltninger, hvorved der pålægges indførte og indenlandske varer en ensartet forbrugsafgiftshøjelse, hvis provenu indirekte er bestemt til at indgå i statsbudgettet for at udligne et statsligt handelsmonopols tab, som skyldes, at der i forhold til Fællesskabets interne markedsforhold betales en overpris til visse producenter, og at salgspriserne for disse til overpris indkøbte produkter samtidig nedsættes?

b) Skal forbudet i EØF-traktatens artikel 37, stk. 2, mod at indføre nye foranstaltninger, som begrænser rækkevidden af artiklerne om afskaffelse af told, fortolkes således, at det også omfatter sådanne foranstaltninger, som er nævnt i spørgsmål 2 a)?

- c) Tillægger EØF-traktatens artikel 37 også den, som rammes af en ensartet forbrugsafgiftsforhøjelse på indførte og indenlandske varer, direkte rettigheder, som de nationale retter skal beskytte, når afgiftsforhøjelsen isoleret betragtet ganske vist er i overensstemmelse med EØF-traktaten, men dog i forbindelse med andre foranstaltninger strider mod traktaten?
 - d) Omfatter anvendelsesområdet for EØF-traktatens artikel 37 også foranstaltninger, som påvirker indførselen af varer fra tredjelande, og i givet fald under hvilke betingelser?
3. Såfremt opkrævningen af forbrugsafgiften udgør en afgift med tilsvarende virkning som told, og anvendelsesområdet for EØF-traktatens artikel 37 ikke omfatter indførsler fra tredjelande: hjemler artikel 2, stk. 1, i Rådets afgørelse af 29. september 1970 om de oversøiske landes og territoriers associering med Det europæiske økonomiske Fællesskab (JO L 282/83) direkte rettigheder, som de nationale retter skal beskytte?

Vedrørende det første spørgsmål

- 6 Det første spørgsmål er i det væsentlige, om en statslig foranstaltning, som er udstedt i forbindelse med et statsligt handelsmonopols funktion, når den påvirker de frie varebevægelser, eventuelt er undtaget fra forbudet mod forskelsbehandling i traktatens artikel 37, fordi en sådan foranstaltning bl.a. indebærer en støtte, som nævnt i artiklerne 92 og 93.
- 7 Det er såvel af regeringen for Forbundsrepublikken Tyskland som af Kommissionen blevet bestridt, at artikel 37 finder anvendelse på den tvist, der verserer for Finanzgericht;

ifølge den tyske regering har loven af 2. maj 1976 haft til formål at omforme det tyske spiritusmonopol i overensstemmelse med traktatens artikel 37;

ved denne lov er det hidtidige importmonopol blevet ophævet og prisudligningen afskaffet, således at monopolet nu udelukkende fungerer som et markedsordningsorgan, idet det opkøber hele den indenlandske produktion til en pris, som dækker produktionsomkostningerne, og afsætter den igen efter forarbejdning til priser, som fastsættes efter markedsforholdene;

Kommissionen har gjort gældende, at artikel 37, efter at de statslige monopoler er blevet omformet i overensstemmelse med denne artikel, efter overgangsperiodens udløb ikke længere har nogen virkning, hvorfor det dels er traktatens bestemmelser om de frie varebevægelser og dels artikel 95 om forbud mod diskriminerende nationale afgifter, der finder anvendelse på dette område.

- 8 Artikel 37 kræver ikke, at de statslige handelsmonopoler afskaffes, men alene at de tilpasses, således at enhver forskelsbehandling af medlemsstaternes statsborgere med hensyn til forsynings- og afsætningsvilkår er udelukket;

endvidere bestemmer artiklens stk. 2, at et statsligt monopols virksomhed ikke må føre til genindførelse af toldbeskyttelse eller kvantitative restriktioner i samhandelen inden for Fællesskabet;

artikel 37 finder fortsat anvendelse, selv efter at den tilpasning, der er foreskrevet i traktaten, har fundet sted, såfremt et statsligt monopol udøver sine enerettigheder på en sådan måde, at det medfører en ved bestemmelsen forbudt forskelsbehandling eller restriktion;

i det foreliggende tilfælde, hvor det drejer sig om en virksomhed, der særlig er forbundet med et statsligt monopols udøvelse af en eneret med hensyn til køb, forarbejdning og salg af spiritus, kan anvendelsen af bestemmelserne i artikel 37 derfor ikke udelukkes;

den afklaring af forholdet mellem denne artikel og traktatens bestemmelser om statsstøtte, som den nationale ret anmoder om, er således væsentlig, idet monopolets virksomhed er snævert forbundet med understøttelsen af bestemte producentgrupper ved hjælp af opkøbspriser, der er garanteret ved lov.

- 9 En sammenligning af artikel 37 på den ene side og artiklerne 92 og 93 på den anden side viser, at disse bestemmelser har samme formål, nemlig at undgå, at de to former for indgreb, som en medlemsstat råder over — nemlig via et statsligt monopols virksomhed eller ved ydelse af støtte — fordrejer konkurrencevilkårene på fællessmarkedet eller medfører forskelsbehandling af produktionen eller handelen i andre medlemsstater;

der gælder imidlertid forskellige betingelser for at anvende disse bestemmelser, som er afpasset efter de to former for statslige foranstaltninger, som disse regulerer, og desuden har bestemmelserne forskellige retsvirkninger, idet Kommissionens mellemkomst ved gennemførelsen af artiklerne 92 og 93 spiller en afgørende rolle, mens artikel 37 skal anvendes umiddelbart;

en foranstaltning, der gennemføres ved hjælp af et statsligt monopol, og som samtidig kan anses for en støtte efter artikel 92, er derfor underkastet såvel bestemmelserne i artikel 37 som bestemmelserne om statsstøtte;

heraf følger, at et statsligt monopols virksomhed ikke er undtaget fra anvendelsen af artikel 37, blot fordi den samtidig kan kvalificeres som støtte efter traktaten;

i alle de tilfælde, hvor afsætningssystemet for en vare, såsom spiritus, indebærer, at et statsligt monopol griber ind i medfør af sin eneret, er det således særbestemmelserne i artikel 37, der finder anvendelse, selv om forholdet mellem monoopolet og producenterne eventuelt karakteriseres af ydelse af en støtte;

- 10 det første spørgsmål må derfor besvares således, at traktatens artikel 37 udgør en særbestemmelse i forhold til traktatens artikler 92 og 93, idet de statslige foranstaltninger, som er forbundet med et statsligt handelsmonopols udøvelse af sin eneret, også skal bedømmes efter artikel 37, når de er forbundet med ydelsen af en støtte til de af monoopolet omfattede producenter;

- 11 under hensyn til dette svar er det unødvendigt at undersøge, om bestemmelserne i artikel 92 og 93 finder anvendelse på fremstillingen af og handelen med et landbrugsprodukt som spiritus, der endnu ikke er omfattet af nogen fælles markedsordning.

Vedrørende det andet spørgsmål

- 12 Der spørges ved den første og anden del af det andet spørgsmål, om artikel 37, stk. 1 og 2, forbyder en forbrugsafgiftsforhøjelse, der ikke i sig selv er diskriminerende, men udformet således, at det derved opnåede merprovenu er bestemt til at udligne de tab, et statsligt handelsmonopol lider, fordi det skal betale producenterne en garanteret opkøbspris, som er højere end salgsprisen på markedet.
- 13 Det, der reelt ønskes oplyst, er, om kombinationen af en støtteordning og et statsligt monopols virksomhed, som skal sikre producenterne en højere opkøbspris end markedsprisen, kan udgøre en overtrædelse af forbudene i artikel 37;

det må herved bemærkes, at der i det foreliggende tilfælde ikke er nogen årsagssammenhæng mellem størrelsen af den støtte, der ydes producenten i form af en garanteret opkøbspris, og salgsprisen, eftersom den producent, der oppebærer støtten, ikke har adgang til markedet på grund af monopolets mellemkomst, og da monopolet selv fastsætter salgsprisen til forbrugeren ud fra afsætningspolitiske overvejelser og uafhængig af støttens anvendelsesformål og størrelse;

i modsætning til traktatens artikler 92 og 93, ved hvis anvendelse der kan tages hensyn til de økonomiske virkninger af en statsstøtte som sådan, har artikel 37 til formål at underkaste et statsligt monopols afsætningspolitik vilkårene for frie varebevægelser og kravet om de lige chancer, som produkter, importeret fra andre medlemsstater, skal sikres;

der vil ikke foreligge lige chancer, såfremt det viser sig, at monopolets salgspris for indenlandsk fremstillet spiritus ikke blot er lavere end den opkøbspris, der er garanteret producenten, men også lavere end prisen, inden beskat-

ning, for spiritus af tilsvarende kvalitet, som indføres fra en anden medlemsstat;

- 14 de to første dele af det andet spørgsmål må derfor besvares således, at et statsligt handelsmonopols praksis, som består i at sælge et produkt som spiritus ved hjælp af offentlige midler til en unormalt lav salgspris i forhold til prisen, inden beskatning, for spiritus af en tilsvarende kvalitet, som er importeret fra en anden medlemsstat, er i strid med EØF-traktatens artikel 37, stk. 1;

det tilkommer den nationale ret at vurdere de faktiske omstændigheder ud fra disse kriterier.

- 15 I overensstemmelse med det ovenfor anførte må den tredje del af det andet spørgsmål forstås således, at det ønskes oplyst, om artikel 37 direkte tillægger alle personer rettigheder, der skades af den prispolitik, som et statsligt monopol fører på markedet under de omstændigheder, der er beskrevet af den nationale ret.

- 16 Artikel 37 hviler på det princip, at enhver forskelsbehandling af medlemsstaternes statsborgere med hensyn til forsynings- og afsætningsvilkår for varer, som er undergivet et statsligt handelsmonopol i en medlemsstat, er forbudt;

i en situation, som den Finanzgericht skal afgøre, har den nationale ret mulighed for at sammenligne salgsprisen for den spiritus, som afsættes af monopolet, med den importpris, som en erhvervsdrivende, der indfører en tilsvarende vare på det nationale område, må betale;

såfremt en diskriminerende virkning til fordel for den nationale produktion og til skade for de importerede produkter kan fastslås med den ønskede præcision, tillægger artikel 37 utvivlsomt private rettigheder i et sådant tilfælde, som de nationale retter skal beskytte;

- 17 den tredje del af det andet spørgsmål må derfor besvares således, at traktatens artikel 37 tillægger personer, som rammes af de økonomiske virkninger af en forskelsbehandling — der skyldes, at et statsligt monopol ved hjælp af statsmidler foretager en unormal nedsættelse af salgsprisen — rettigheder, som de nationale retter skal beskytte.
- 18 Der spørges ved den fjerde del af det andet spørgsmål, om traktatens artikel 37 også finder anvendelse på foranstaltninger, som påvirker indførselen af varer fra tredjelande.
- 19 Artikel 37 er indeholdt i traktatens afsnit I, kapitel 2, om »ophævelse af de kvantitative restriktioner mellem medlemsstaterne«;

det fremgår af ordlyden af artikel 37 og dens placering i traktatens system, at den har til formål at fremme de frie varebevægelser inden for Fællesskabet og at opretholde normale konkurrencevilkår mellem medlemsstaternes økonomi i tilfælde, hvor et bestemt produkt underkastes et statsligt handelsmonopol i en af medlemsstaterne;

bestemmelserne i denne artikel kan derfor ikke anvendes på produkter, der importeres fra tredjelande, da importordningen for disse produkter ikke henhører under bestemmelserne om det interne marked, men under bestemmelserne om handelspolitikken;

- 20 den fjerde del af det andet spørgsmål må derfor besvares således, at anvendelsesområdet for traktatens artikel 37 ikke omfatter foranstaltninger, som påvirker indførselen af varer fra tredjelande.

Vedrørende det tredje spørgsmål

- 21 Med dette spørgsmål ønsker Finanzgericht at få oplyst rækkevidden af artikel 2 i Rådets afgørelse 70/549/EØF af 29. september 1970 om de oversøiske landes og territoriers associering med Det europæiske økonomiske Fællesskab, hvorefter produkter med oprindelse i disse lande og territorier kan indføres til Fællesskabet »fritaget for told og afgifter med tilsvarende virkning«.

- 22 Afgørelsen 79/549/EØF — forudsat den finder anvendelse på de foreliggende indførsler — har navnlig til formål at udstrække bestemmelserne om de frie varebevægelser inden for Fællesskabet til de lande og territorier, som er associeret med Fællesskabet, og til produkterne fra disse lande;

det bestemmes således i afgørelsens artikel 2, stk. 1, at produkter med oprindelse i de associerede lande og territorier kan indføres til Fællesskabet fritaget for told og afgifter med tilsvarende virkning;

endvidere skal der henvises til afgørelsens artikel 5, stk. 1, hvorefter »medlemsstaterne afholder sig fra at indføre enhver intern afgiftsmæssig foranstaltning eller praksis, som direkte eller indirekte fører til en forskelsbehandling af deres produkter og tilsvarende produkter med oprindelse i de nævnte lande og territorier«;

disse bestemmelser kan sammenlignes med, på den ene side, EØF-traktatens artikel 37, stk. 2, og, på den anden side, artikel 95 om forbudet mod diskriminerende interne afgiftsregler for indenlandske og importerede varer;

spiritus med oprindelse i de lande og territorier, som er omfattet af afgørelse 70/549/EØF, skal således ved indførselen underkastes den samme behandling som den, der er beskrevet ovenfor vedrørende varer med oprindelse i Fællesskabet;

- 23 det tredje spørgsmål må derfor besvares således, at Rådets afgørelse 70/549/EØF af 29. september 1970 om de oversøiske landes og territoriers associering med Fællesskabet — med forbehold af den nationale rets prøvelse af, om afgørelsen finder anvendelse på sagens faktiske omstændigheder — har til formål at ligestille varer med oprindelse i de pågældende lande og territorier med fællesskabsprodukterne ved et statsligt handelsmonopols eventuelt diskriminerende praksis.

Vedrørende sagsomkostningerne

- 24 De udgifter, der er afholdt af regeringen for Den franske Republik, af regeringen for Forbundsrepublikken Tyskland og af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, der har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres;

da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, som verserer for Finanzgericht Hamburg, tilkommer det denne ret at træffe afgørelse om sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt den af Finanzgericht Hamburg ved kendelse af 22. marts 1978, for ret:

1. EØF-traktatens artikel 37 udgør en særbestemmelse i forhold til traktatens artikler 92 og 93, idet de statslige foranstaltninger, som er forbundet med et statsligt handelsmonopols udøvelse af sin eneret, også skal bedømmes efter artikel 37, når de er forbundet med ydelsen af en støtte til de af monolet omfattede producenter.
2. Et statsligt handelsmonopols praksis, som består i at sælge et produkt som spiritus ved hjælp af offentlige midler til en unormalt lav salgspris i forhold til prisen, inden beskatning, for spiritus af en tilsvarende kvalitet, som er importeret fra en anden medlemsstat, er i strid med EØF-traktatens artikel 37, stk. 1.
3. EØF-traktatens artikel 37 tillægger personer, som rammes af de økonomiske virkninger af en forskelsbehandling — der skyldes, at et statsligt monopol ved hjælp af statsmidler foretager en unormal nedsættelse af salgsprisen — rettigheder, som de nationale retter skal beskytte.
4. Anvendelsesområdet for EØF-traktatens artikel 37 omfatter ikke foranstaltninger, som påvirker indførselen af varer fra tredjelande.

5. Rådets afgørelse 70/549/EØF af 29. september 1970 om de oversøiske landes og territoriers associering med Det europæiske økonomiske Fællesskab — med forbehold af den nationale rets prøvelse af, om afgørelsen finder anvendelse på sagens faktiske omstændigheder — har til formål at ligestille varer med oprindelse i de pågældende lande og territorier med fællesskabsprodukterne ved et statsligt handelsmonopols eventuelt diskriminerende praksis.

Kutscher	Mertens de Wilmars	Mackenzie Stuart	Donner	Pescatore
Sørensen	O'Keeffe	Bosco	Touffait	

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 13. marts 1979.

A. Van Houtte
Justitssekretær

H. Kutscher
Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
F. CAPOTORTI
FREMSAT DEN 16. JANUAR 1979¹

Høje Ret.

1. De problemer, som er opstået i den foreliggende sag, skyldes på ny det tyske spiritusmonopol. Jeg skal først minde om, at Forbundsrepublikken efter Domstolens domme af 17. februar 1976 i sagerne 45/75 (Rewe) og 91/75 (Miritz) ved lov af 2. maj 1976 ændrede reglerne for spiritus og bl.a. frigav indførselen

heraf ved at ophæve monolets eneret herpå. Dette havde den umiddelbare virkning, at indførslerne steg, og at salgsspriserne for spiritus på det tyske marked faldt væsentligt. Da det statslige monopol herved blev undergivet konkurrencen fra de frit importerede varer, så det sig nødsaget til at nedsætte sine egne salgsspriser for ethylalkohol fra 333 DM til 183 DM pr. hl. fra den 23. februar 1977

¹ — Oversat fra italiensk.